

Se människan

Svenska kyrkan

Underlag för miljödiplomering av event 2022

Sammanställd av Christina Bernérus våren/sommaren 2022

Innehållsförteckning

1 - Om Se människan	sid. 3
2 - Avgränsningar	sid. 3
3 - Intressenter	sid. 4
4 - Nulägesbeskrivning Se människan	sid. 5
<i>4.1 - Pastoral verksamhet</i>	sid. 5
<i>4.2 - Varor och tjänster</i>	sid. 6
<i>4.3 - Byggnader och lokaler</i>	sid. 7
<i>4.4 - Förvaltning och ekonomi</i>	sid. 7
<i>4.5 - Transport/Kommunikation</i>	sid. 7
<i>4.6 - Avfall och Kemikalier</i>	sid. 8
<i>4.7 - Hållbarhetskommunikation</i>	sid. 8
5 - Miljöaspekter	sid. 9
6 - Riktlinjer för hållbarhetsarbetet	sid. 9
7 - Organisation och ansvarsfördelning	sid. 10
8 - Mål och åtgärder 2022	sid. 12
<i>8.1 - Pastoral verksamhet</i>	sid. 12
<i>8.2 - Varor och tjänster</i>	sid. 14
<i>8.3 - Byggnader och lokaler</i>	sid. 16
<i>8.4 - Förvaltning och ekonomi</i>	sid. 16
<i>8.5 - Transport/Kommunikation</i>	sid. 17
<i>8.6 - Avfall och Kemikalier</i>	sid. 19
<i>8.7 - Hållbarhetskommunikation</i>	sid. 21
9 – Utbildning och kunskapsöverföring	sid. 21
10 – Nödlägesberedskap och risker	sid. 22
11 - Rutin för lagefterlevnad	sid. 22
12 - Information	sid. 23
13 - Uppföljning	sid. 23

Bilagor:

- 1- Leverantörer**
- 2- Laglista**
- 3- Kommunikationsplan**
- 4- Utbildningsplan**
- 5- Intern revision**

1. Om Se människan

Eventet Se människan äger rum varje år på Svenska Mässan, Göteborg och är en del av Bokmässan. 2019 hade eventet 86 132 besökare. 2020 och 2021 under pandemiåren genomfördes Bokmässan mer eller mindre digitalt. 2021 var besökssiffran 6 700 till mässhallen och runt 10 000 digitala besökare till Bokmässan Play. 2022 kommer Bokmässan åter bli fysisk och tema för året är Klimat, Sydafrika och extrainsatt Röster från Ukraina.

Svenska kyrkan är Bokmässans största samarbetspartner och därtill Svenska kyrkans största publika evenemang under året. Till Bokmässan kommer över 800 författare från mer än 30 länder - vilka medverkar i seminarier eller scenprogram.

Se människan vill stimulera till möten mellan kyrkan och det allmänna kulturlivet, och lyfta fram frågor om människosyn, livsfrågor och tro. Detta görs genom att Se människan 2022 arrangerar ca 10 stora seminarier varav ett på den för året speciella Klimatscenen. Vidare arrangeras ca 60-70 scenprogram på Se Människans egen scen och några på Globala torget. Förutom seminarierna på mässan äger en del andra kulturarrangemang rum i olika kyrkor och församlingshem. Torsdag den 22 september kl. 19:00 visas för första gången Marika Griehsels film om Desmond Tutus liv och gärning i Domkyrkan. Medverkar gör bland andra ärkebiskop Antje Jackelén och den svenska läkaren i Sydafrika Ingrid le Roux. Vidare blir det en utställning, Vi är alla Pinocchio av Pietro Rafone, i Masthuggskyrkan. Utställningen är framtagen som stöd till Håpets katedral, www.hapetskatedral.no. Utställningen diskuterar i sju olika teman vår lojalitet till samhället och hur vår livsstil och vår konsumtion får oss att konsumera mer resurser än vad vår jord kan regenerera.

Den pastorala verksamheten under de fyra dagar Bokmässan pågår utgörs – förutom av söndagens litterära gudstjänst – av morgonböner, samtal på Se människans scen, Klimatscenen, Globala torget, inslaget ”Samtal pågår”, aktiviteter i Pilgrimsmontern, samtal på arrangemang i kyrkor och andra platser, samt genom spontana samtal i montern.

Den praktiska verksamheten utgörs av arrangerandet av seminarier, samtal, utställningar, bildspel, inspelning för Youtube och podcast samt kaffeservering.

2019-06-20 fattade styrgruppen ett beslut om att Se människan skulle miljödiplomeras enligt Kyrkans miljödiplomering för event för arrangemanget 2019, och med avsikten att även kommande års Se människan skulle diplomeras. På grund av restriktionerna under den två år långa pandemin dröjde det till 2022-05-17 innan ett förnyat beslut kunde fattas av styrgruppen för Se människan 2022.

2. Avgränsning

Miljödiplomeringen omfattar arrangementet av Se människan på Bokmässan i Göteborg 2022. I diplomeringen ingår alla aktiviteter som direkt utförs eller bekostas av organisationen bakom Se människan inklusive alla aktiviteter som utförs av organisationen innan eventet som exempelvis resor.

Se människan har också en indirekt påverkan, där en positiv miljöeffekt kan uppstå genom att innehåll och upplevelser bidrar till att på sikt förändra människors värderingar och beteende. Att utnyttja denna påverkansmöjlighet ingår också i miljödiplomeringen.

I organisationen för Se människan räknas de personer som antingen sitter med i styrgruppen, temagrupper, är anlitade av styrgruppen eller av styrgruppen utsedd ansvarig för Se människan. Tillhörig organisationen räknas även de som bär "Se människans" logotyp/klädsel under eventet.

3. Intressenter

Olika intressenter berörs på olika sätt av eventet. Nedan visas de intressenter som berörs och på vilket sätt.

Huvudintressenter

Besökare till mässan	– Upplever det som händer på eventet, kunskapsöverföring.
Sv. kyrkans personal	– Arbetar med att skapa eventet.
Ideella funktionärer	– Skapar och möjliggör för eventets storlek och funktion.
Styrgrupp	– Beslutar och styr över eventets utformning.
Leverantörer	– Levererar nödvändiga varor och tjänster
Förlag	– Möjliggör för författare att delta i eventet.
Författare	– Skapar innehållet i eventet med sin närvaro och engagemang.
Svenska Mässan	– Äger bokmässan. Tillhandahåller lokal och övrig infrastruktur och möjliggör för Bokmässan som event.

Övriga intressenter

GBG:s stifts församlingar och pastorat – Sprider information och deltar i vissa fall med lokaler och personal samt rekryteringsbas för ideella.

Verbum   Exponering på plats på mässan/Svenska Kyrkans bokförlag.

Sensus studieförb.	– Exponering på plats på mässan.
Sackeus	– Exponering på plats på mässan.
Göteborgs stad	– Levererar infrastruktur och PR kring eventet Bokmässan.
Fotografer/Årets bild	– Skapar utställningar kring monter/på mässan.
Pilgrim Sverige	– Exponering på plats på mässan.
Sigtunastiftelsen	– Utbildar samtalsledare/medarrangör.
Gäster med anledning av årets tema	– Deltar i seminarier och andra aktiviteter
Yttre miljö	– Aktiviteter på eventet kan påverka besökares inställning till yttre miljö.

4. Nulägesbeskrivning

Till grund för nulägesbeskrivningen 2022 ligger framför allt en uppdatering av dokumentationen från 2019, kompletterad med material från intervjuer med Mikael Ringlander, Olof Karlsson, Kristina Bergqvist, Daniel Hultenmo samt information från Svenska Mässans hemsida, ”Hållbarhetsredovisning 2021”. Nulägesbeskrivningen är sammanställd under våren/försommaren 2022.

4.1 Pastoral verksamhet

Före 2019 var hållbarhetsfrågor inte specifikt kopplade till punkter under eventet i pastoralt sammanhang, även om ett visst antal böcker med hållbarhetstema alltid funnits med i programmet för Se människan. 2019 förändrades detta.

En litterär gudstjänst hålls varje år som direktsänds i P1. Årets gudstjänst kommer att ha temat Klimat och ledas av Lasse Björksell, kyrkoherde i Halmstads församling. Medverkar gör författarna Patrik Svensson och Johanna Nilsson samt Mikael Wiehe med musiker och kören Kärlekör från Halmstad.

Se människan har alltid haft ett stort antal ideella, präster, diakoner och kanslimedarbetare som montervärdar. Ärkebiskopen, biskopen i Göteborgs stift samt andra biskopar medverkar också, bland annat som samtalsledare. I många av dessa sammanhang har hållbarhetsfrågor under senare år fått en alltmer framträdande plats. 2019 synliggjordes t. ex. biskoparnas klimatbrev. Det året gavs även en speciell Klimatkväll med Greta och Antje på Göteborgs konserthus.

Då ett av 3 olika teman för Bokmässan 2022 är klimat, innebär detta att klimat och hållbarhet kommer att lyftas fram på ett helt annat sätt än tidigare år. Många internationella

författare och forskare inom klimat och hållbarhet finns med i 2022 års seminarier och samtal. På Se människans scen, Klimatscenen, Globala torget och i scenprogrammet kommer dessa samtal oftast också ha ett fördjupat andligt och/eller existentiellt perspektiv.

4.2 Varor och tjänster

Se BILAGA 1: Leverantörslista

Viss hållbarhetskontroll av leverantörer knutna till Se människan görs. I vissa fall anlitas även leverantörer som är hållbarhetskontrollerade på nationell nivå.

Tidigare år bestod det enskilt största inköpet, tillika miljöbelastningen, av Se människans programtidning, den stora versionen. Antal ex som trycktes av tidningen var ca 50 000, av vilka 25 000 bladades in i Kyrkans Tidning. Ca 18 750 tidningar kördes ut till 121 platser - församlingar, kulturhus, bibliotek och liknande, medan 6 250 togs med till bokmässan och cirka 1 000 materialåtervanns.

Produktionen och hanteringen av tidningen visade sig ha en stor miljöpåverkan och utgjorde därmed en betydande miljöaspekt 2019. 2022 kommer det inte att tryckas någon programtidning av den stora versionen utan endast en enklare folder som fokuserar på programpunkterna under mässan. 2019 trycktes även en mindre tidning i ett mindre format som just fokuserade på programpunkterna, men tyvärr gick det då aldrig att få fram ett korrekt CO2-avtryck. Ambitionen är att lyckas bättre på den punkten 2022.

Mat har serverats till medarbetare på mässan i anslutning till byggandet av mässmonter och senare även på ett mingel vid invigningen, samt vid en middag som biskopen bjuder in till. Utbudet har varierat med kött och vegetariskt med fokus på allergener. Inga särskilda krav har ställts på miljömärkning av mat eller dryck innan 2019 som första år som eventet blev diplomerat. I år kommer det inte att bli någon mingelmat däremot viss förtäring i Domkyrkan i samband med visning av filmen om Tutu.

Leverantörer har under tidigare år varit Svenska Mässan, Guldhedsgården, och Holmens krog. I år har frågan ställts till Svenska Mässan och Holmens krog. I förfrågningarna har tydliga hållbarhetskrav ställts. Det blir Holmens krog som levererar till ett par av tillfällena medan Börsens har en egen leverantör (lördagens middag).

Ingen annan mat serveras av Se Människa under mässtagarna – inte heller till ideella.

Ca 7000 koppar kaffe bryggs under mässtagarna och serveras från och med 2019 i en miljömärkt pappersmugg. Kaffet är ekologiskt och Fairtrademärkt. Till kaffet serveras mjölk som är ekologiskt. Träskedar är FSC-märkta. Servetter från Office Depot – miljömärkta Ecolabel Rörsocker serveras och är eko samt Fairtrademärkt.

Inget säljs under mässan – Sackeus står dock i anslutning till mässmontern med sitt utbud av Fairtrade och ekologiskt.

Gäster på scenen får vatten från kranen.

All inredning som används i montern plockas ner och återanvänds.

Arbetskläder som medarbetare använder i samband med mässan återanvänds varje år och kemtvättas efter mässans slut.

Växter hyrs av Svenska Mässan.

4.3 Byggnader och lokaler

Bokmässan hålls på Svenska Mässan, Göteborg och lokalen är fast – den ändras inte från år till år och Se människan kan inte genomföras någon annanstans så länge Bokmässan anordnas på Svenska Mässan. All el i byggnaden kommer från vindkraft och Svenska Mässan arbetar kontinuerligt med energibesparing.

Grundljus beställs från Svenska Mässan – även svart tyg, monterväggar och trossar till montern ingår. Under mässan dimras lysrören i taken och ett litet antal lampor är på som spottar till vissa ytor. Även ljusbord är från Svenska Mässan.

Svenska Mässan levererar ljus till scenen. Det som drar mest ström är en stor kaffebruggare som lånas av Sackeus.

Verbum och Sensus studieförbund hyr monterutrymme av Se människan. Sensus är även medarrangör i vissa programpunkter.

4.4 Förvaltning och ekonomi

Se människan finansieras med medel från den befintliga budgeten och särredovisas inte. Eventet har heller inga egna placeringar eller konton. Banker och fonder som används är hållbarhetskontrollerade enligt gällande rutin för Svenska Kyrkan.

Svenska kyrkan klimatkompenserar sedan 2019 flygresorna för gäster.

Insamlingar har skett under eventet tidigare år, då kopplat till social hållbarhet som ex. ”Flower of Hope”. I år kommer det projektet också finnas med, men via Varbergs församling. Vidare kommer det att ske en viss bortskänkning av böcker (frivilligt bidrag). Ingen kontanthantering kommer dock att förekomma utan endast Swish.

4.5 Transporter och kommunikation

Se människan anordnar både seminarier och författarsamtal. Till samtalen bekostas normalt inga resor. Till seminarier sambokas i å stor utsträckning som möjligt personer med förlag, vilket innebär att Se människan betalar ca 1/3 av dessa författares resor.

Ca 40 Samtalsledare är på plats - som Se människan själva anlitar. Dessa personer åker huvudsakligen med tåg eller andra kollektiva färdmedel till Göteborg. Ett mindre antal författare eller andra medverkande anlitas av Se människan, vilka oftast bor långt utanför Sverige. Deras flygresor klimatkompenseras sedan 2019. Personal från Kyrkokansliet i Uppsala reser med tåg.

Till grund för de resor som görs i samband med Se människan ligger stiftskansliets och Kyrkokansliet miljö- och resepolicyer.

För att det ska vara möjligt att bygga en fungerande och välkomnande monter, krävs en del transporter. Det handlar bland annat om transport av material från och till Stiftskansliet, förrådet på Flöjelbergsgatan 6, Härlanda församling, Sackeus Göteborg och Annedals församling. Två lastbilar från Circle K hyrs under totalt fyra dagar. Lastbilarna som går på diesel kör ca 40–45 mil under dessa fyra dagar och utgör en kostnad på ungefär 12 000 kr. Utsläppen från dessa resor uppskattas till ca 200 kg CO₂e. Se vidare 8:5 mål 1b!

4.6 Avfall och kemikalier

Även om alla som på olika sätt medverkar i samband med Se människan har ambitionen att källsortera korrekt, händer det givetvis att det blir fel, främst p.g.a. brist på kärl. Det mesta avfallet är kaffesump, kaffemuggar, överskott på foldrar, lastpallar samt en del plastemballage.

Inför Se människan 2019 fördes ett flertal samtal med Svenska Mässan om bland annat källsortering, men ändå uppstod vissa problem under mässdagarna (för små kärl för kaffesumpen, brist på källsorteringskärl/containrar vid rivningen på söndagskvällen). Sorteringen 2019 fungerade till ca 75 %. Ett antal liknande samtal har även ägt rum inför årets Bokmässan och förhoppningen är att bristerna 2019 inte ska låta återupprepa sig.

Kemikalieanvändningen är minimal och begränsas till diskmedel.

Inget farligt avfall transporteras i Se människans regi.

4.7 Hållbarhetskommunikation

2019 utarbetades en plan för att kommunicera Svenska kyrkans hållbarhetsarbete vid minst tre tillfällen under pågående mässan – varav minst en fast exponeringspunkt. Detta kommer att genomföras även 2022, men i och med att Klimat är ett av Bokmässans tre teman kommer det även att på många andra sätt fokuseras på klimat och hållbarhet i kommunikationen. Klimat och hållbarhet kommer också att ta stor plats på scenen och i de olika seminarierna.

Monteransvariga kommer att få särskild information om klimat- och miljöarbetet.

Kortfattad information om Svenska kyrkans hållbarhetsarbete kompletterats med QR-kod

till www.svenskakyrkan.se/hallbarutveckling kommer att sättas upp i en informationshållare på lämplig plats i Se människans lokal.

5. Miljöaspekter

De viktigast negativa miljöaspekterna anses vara: Flygresor och transporter medan den pastoral/existentiella verksamheten den i särklass mest betydelsefulla positiva miljöaspekten.

Flygresor

Då det 2022 kommer att finnas många internationella gäster – särskilt med tanke på att Bokmässans andra stora tema är Sydafrika - uppskattas flygresorna vara Se människans mest betydande miljöaspekt. Klimatbelastningen beräknas uppgå till ca. 6,5 ton CO₂e

Folder

Klimatbelastningen som tidningen för Se människan tidigare år gav ut var beräknad till 3,6 ton CO₂, exklusive transporten från tryckeriet till Göteborg samt transporter för distribuering av tidningen. Det finns tyvärr inga tidigare beräkningar av klimatbelastningen från framtagandet av den mindre foldern. I år trycks ingen tidning utan endast en folder. Klimatbelastningen från framtagandet av den är enligt tryckeriet 406 kg CO₂e avseende produktionen av det papper som går åt. Energin som används är 100 procent förnybar vilket innebär 0 g CO₂/kWh. Klimatbelastningen från färgen tillkommer med 500 g/kg för produktionen. Så i jämförelse med klimatbelastningen från tidningen utgör framtagandet av årets folder en mindre betydande miljöaspekt.

Landtransporter

Flera olika landtransporter med bil och liten lastbil sker runt om Göteborg med kranskommuner. Transporter sker under minst 4 dagar.

Påverkansarbete

Se människan har ca. 11 000 besökare, vilket gör att Se människan har stora möjligheter att påverka positivt genom att kommunicera hållbarhet i olika former.

6. Riktlinjer för hållbarhetsarbetet.

Skapelsen och allt liv utgår ur Guds hand. Därför är livet heligt och värdefullt i sig. Människan skapades till Guds skapade medskapare, och som en del av skapelsen är det människans uppgift att bruka och förvalta den. Svenska kyrkan är en del av en världsvid kyrka där vi tillsammans bär ansvar för att dela och vårda skapelsens gåvor på ett rättvist och

hållbart sätt, dvs. genom en rättvis fördelning som omfattar både dagens och kommande generationers behov och för ett hållbart samhälle som förutsätter att vi hushållar med naturens resurser och skyddar ekosystemens livsbringande tjänster.

Se människan är ett samlingsnamn för Svenska kyrkans arbete med kultur, media och livsfrågor på Bokmässan och bedrivs utifrån övertygelsen att Gud möter människan på många sätt. Se människan vill stimulera till möten mellan kyrkan och det allmänna kulturlivet och lyfta fram frågor om människosyn, livsfrågor och tro.

För att Se människan ska svara mot inledningens formuleringar om hållbarhet ska alla beslut som organisationen bakom Se människan tar göras med utgångspunkt från målen 3,6,7,12,13,14,15 och 16 i *Agenda 2030*. Se människan ska även bidra till ett medvetandegörande av effektmål 2 och 3 i Svenska kyrkans *Färdplan för Klimatet*, dvs verka för den värderingsförändring som vi som mänsklighet behöver åstadkomma och lyfta andliga och existentiella aspekter av klimatkrisen (genom seminarieprogram, samtal, morgonböner, litterära gudstjänsten) resp. stärka stödet till de människor som drabbas mest av klimatförändringarnas effekter trots att de bidragit till dem allra minst (samverkan med Act Svenska kyrkan, Globala scenen). Till effektmål 1 – Klimatneutralitet 2030 – bidrar Se människan genom så ringa utsläpp som möjligt och klimatkompensering för flygresor. *Se människan ska senast 2030 vara klimatneutral, dvs inte lämna något nettobidrag till den globala uppvärmningen.*

7. Organisation och ansvarsfördelning 2022

Grupper med beslutande och styrande funktion: som utgör eventorganisationen:

Styrgrupp

Göteborgs stift och Svenska kyrkan nationell nivå samarbetar med anordnandet av Se människan och de två representeras i **styrgruppen** som i sin helhet består av:

Pia Dahlén, Kyrkokansliet Uppsala

Cristina Grenholm, Kyrkokansliet Uppsala

Karin Sarja, Kyrkokansliet Uppsala

Jonas Ransgård, ordf. Göteborgs stift

Olof Karlsson, Göteborgs stift

Kristina Bergqvist, sekreterare

Temagrupp

Anna Rikner, Göteborgs stift

Michael Nausner, Kyrkokansliet

Kristina Bergqvist

Mikael Ringlander

Henrik Grape, SKR

Maria Löfgren Gernes, Kyrkokansliet

Christina Bernéus

Programansvariga

Mikael Ringlander, Göteborgs stift

Anna Rikner, Göteborgs stift

Koordinator

Kristina Bergqvist

Monterchefer - har helhetsansvaret över det som händer i montern under mässan

Lars Svedjenäs

Roland Hedlund

Gruppledare – 12 stycken från stiftskansliet leder de ideella grupperna.

Ansvarsområden - som agerar efter beslut från styrande grupper:

Montervärdar - består av en stor grupp ideella som sköter kaffekokning, servering m.m.

Samtalsledare – Leder samtal på scenen med inbjuden gäst.

Scenvärdar - arbetar två och två där den ena sköter teknikbordet och den andra står framme på scenen med mikrofon och på- och avannonserar programmet samt tar omhand författaren och samtalsledaren.

Samordnare miljödiplomering: Christina Bernéus

8. Mål och åtgärdsprogram

Samtliga delmål och tillhörande åtgärdsprogram ska vara fastställda av eventets beslutande nivå. Ansvariga för måluppfyllnad kan delegera uppgifter, men är fortsatt ytterst ansvariga. Samtliga mål har en koppling till specifikt mål i Agenda 2030, vilket visas av symbolen i högerkant.

Mål och åtgärdsprogram beslutat: 2022-08-15 av Styrgrupp/Se människan.

8.1 Pastoral verksamhet

Mål 1:

I powerpointpresentationen som visas 2022 och som informerar om författarsamtalen ska det skapas minst två textelement som behandlar samspelet mellan hållbarhetsfrågor och teologi.

Aktiviteter:

Hitta bilder eller citat eller liknande som passar in i sammanhanget och visa dessa tillsammans i övrigt material.

Ansvarig för att målet nås:

Mikael Ringlander och Anna Rikner

Vem/vilka som ska utföra aktiviteterna:

Mikael Ringlander, Anna Rikner, Daniel Hultenmo

Resurser som tilldelats:

Ingår i ordinarie arbetsuppgifter

Mål ska vara uppnått:

2022-09-11

Uppföljning mål/aktiviteter:

Uppföljning sker vid eventorganisationens uppföljningsmöte 24/10 2022.

Mål 2:

Den litterära gudstjänsten 2022 ska ha temat klimat.

Aktiviteter:

Klimatläget sätter sin prägel på litteraturen vilket tydliggörs i samtal med två författare och läsning ur deras aktuella böcker. Patrik Svensson läser ur essäsamlingen Den lodande människan – havet, djupet och nyfikenheten och Johanna Nilsson ur romanen Ängeln på rival. Musik av Halmstads församlings Kärlekör under ledning av Stefan Ljungberg och artisten Mikael Wiehe ackompanjerad av Anders Pettersson på gitarr och Christer Karlsson på klaviatur.

Kyrkoherde Lars Björksell, Halmstads församling leder gudstjänsten.

Ansvarig för att målet nås:

Mikael Ringlander

Vem/vilka som ska utföra aktiviteterna:

Lars Björksell

Resurser som tilldelats:

Ingår i ordinarie arbetsuppgifter

Mål ska vara uppnått:

2022-09-26

Uppföljning mål/aktiviteter:

Uppföljning sker vid eventorganisationens uppföljningsmöte 24/10 2022.

Mål 3:

Som ett sideevent ska utställningen *Vi är alla Pinocchio av Pietro Raffone*, som uttrycker vår lojalitet till samhället och hur vår livsstil och vår konsumtion får oss att konsumera mer resurser än vad vår jord kan regenerera, vara upphängd i Masthuggskyrkan. Utställningen är framtagen för att stödja projektet Hoppets Katedral

Aktiviteter: Hämtning av utställning, hängning i

Masthuggskyrkan, invigning med pilgrimsvandring, workshop för barn.

Ansvarig för att målet nås:

Lisa Westberg, Mikael Ringlander

Vem/vilka som ska utföra aktiviteterna:

Lisa Westberg, Christina Bernéus, Kristina Bergqvist

Resurser som tilldelats:

Ingår i ordinarie arbetsuppgifter

Mål ska vara uppnått:

2022-09

Uppföljning mål/aktiviteter:

Uppföljning sker vid eventorganisationens uppföljningsmöte 24/10 2022.

Mål 4:

Miljöutbildningen som riktar sig till organisationen för Se människan ska både innehålla naturvetenskapliga som teologiska moment.

Aktiviteter:

Ansvariga lägger upp utbildningens innehåll samt tidsåtgång i en utbildningsplan.

Ansvarig för att målet nås:

Christina Bernerus

Vem/vilka som ska utföra aktiviteterna:

Christina Bernerus, Mia Ås, Sensus.

Resurser som tilldelats:

Ingår i ordinarie arbetsuppgifter

Mål ska vara uppnått:

2022-09-12

Uppföljning mål/aktiviteter:

Uppföljning sker vid eventorganisationens uppföljningsmöte 24/10 2022.

8.2 Varor och tjänster

Mål 1:

All mat och dryck som beställs ska uppnå följande krav:

- Alla äggprodukter ska ha svenskt ursprung.
- Alla mejerivaror ska vara ekologiskt certifierade.
- Fisk ska vara certifierad MSC-märkt.
- Vin/kaffe/te ska vara certifierat ekologiskt och Fairtrade.
- buteljerat vatten ska undvikas så långt det är möjligt.
- Om kött serveras ska det vara certifierat ekologiskt.

Aktiviteter:

Leverantörer av mat och dryck ska få ovanstående kravspecifikation när beställning görs.

Ansvarig för att målet nås:

Mikael Ringlander och Olof Karlsson

- Vem/vilka som ska utföra aktiviteterna:

Mikael Ringlander och Olof Karlsson

Resurser som tilldelats:

Beställning av mat/dryck ingår i ordinarie uppgifter. Inga extra ekonomiska resurser bör tilldelas då leverantör bör kunna hålla sig inom budget.

Mål ska vara uppnått:

2022-09-01

Uppföljning mål/aktiviteter:

Uppföljning sker vid eventorganisationens uppföljningsmöte 24/10 2022

Mål 2:

Senast 2022 ska alla kaffemuggar, servetter och träskedar som beställs vara miljömärkta.

Aktiviteter:

Undersöka i sortiment hos befintliga leverantörer.

Ansvarig för att målet nås:

Olof Karlsson

Vem/vilka som ska utföra aktiviteterna:

Olof Karlsson, Pål Irestad

Resurser som tilldelats:

Resurser kan sparas eller behöva ökas beroende på val.

Mål ska vara uppnått:

2022-09-01

Uppföljning mål/aktiviteter:

Uppföljning sker vid eventorganisationens uppföljningsmöte XX/10 2022.

8.3 Byggnader och lokaler

Mål 1:

Alla ljuskällor som hyrs 2022 av Se människan ska ha lägsta möjliga energiåtgång för sitt användningsområde.

Aktiviteter:

Kontrollera med leverantör av ljuskällor, de ska se över vad de levererar/använder så att delmål uppnås. Vi kommer att dimra befintlig belysning kompletterad med scenbelysning.

Ansvarig för att målet nås:

Olof Karlsson

Vem/vilka som ska utföra aktiviteterna:

Olof Karlsson

Resurser som tilldelats:

Ingår i ordinarie arbetsuppgifter.

Mål ska vara uppnått:

2022-09-11

Uppföljning mål/aktiviteter

Uppföljning sker vid eventorganisationens uppföljningsmöte 18/10 2019.

8.4 Förvaltning och ekonomi

Mål 1:

Samtliga flygresor som Se människan betalar för 2022 ska klimatkompenseras

Aktiviteter:

Beräkna klimatutsläpp i samband med betalade flygresor till och från ”Se människan ” via ZeroMission.

Ansvarig för att målet nås:

Kristina Bergqvist/Christina Bernérus

Vem/vilka som ska utföra aktiviteterna:

Hållbarhetssamordnare.

Resurser som tilldelats:

Ekonomiska resurser krävs för klimatkompensationen. 265 kr. inkl. moms per ton Co2.

Mål ska vara uppnått:

2022-09-01

Uppföljning mål/aktiviteter

Uppföljning sker vid eventorganisationens uppföljningsmöte 18/10 2019.

8.5 Transport/Kommunikation

Mål 1A:

Samtliga lastbilstransporter till och från mässan 2022 ska utföras med fordon som har miljöklass euro 6.

Aktiviteter:

Hyrning av lastbil ska ske från leverantör som kan garantera en bokning av lastbil med miljöklass euro 6.

Ansvarig för att målet nås:

Olof Karlsson

Vem/vilka som ska utföra aktiviteterna:

Olof Karlsson, Pål Irestad

Resurser som tilldelats:

Ej sannolikt att extra ekonomiska resurser krävs.

Mål ska vara uppnått:

2022-09-01

Uppföljning mål/aktiviteter

Uppföljning sker vid eventorganisationens uppföljningsmöte 24/10 2022

Mål 1B:

Redovisa körd sträcka, bränsleförbrukning och klimatbelastning för de lokala transporterna i samband med Se människan.

Aktiviteter:

Avläsning, beräkning

Ansvarig för att målet nås:

Olof Karlsson

Vem/vilka som ska utföra aktiviteterna:

Olof Karlsson, Pål Irestad, Christina Bernéus

Resurser som tilldelats:

Ej sannolikt att extra ekonomiska resurser krävs.

Mål ska vara uppnått:

2022-09-01

Uppföljning mål/aktiviteter

Uppföljning sker vid eventorganisationens uppföljningsmöte 24/10 2022

Mål 2:

Ingen av medverkande som kommer resande från orter närmare än 60 mil får ersättning för flyg.

Aktiviteter:

Vid planering, beställning av resor och i kommunikation med medverkande kommer innehållet i målet att beaktas.

Ansvarig för att målet nås:

Kristina Bergqvist

Vem/vilka som ska utföra aktiviteterna:

Kristina Bergqvist, Maria Löfgren Gernes

Resurser som tilldelats:

Ingen extra arbetstid behövs

Mål ska vara uppnått:

2022-09-20

Uppföljning mål/aktiviteter:

Uppföljning sker vid eventorganisationens uppföljningsmöte 24/10 2022.

8.6 Avfall och Kemikalier

Mål 1:

Utarbeta plan för att kaffesump som produceras under mässan 2022 ska kunna komposteras till 100 %.

Aktiviteter:

Samtal med Svenska Mässan om särskild möjlighet till kompostering och närhet till kompoststation.

Ansvarig för att målet nås:

Olof Karlsson

Vem/vilka som ska utföra aktiviteterna:

Olof Karlsson, montervärdar.

Resurser som tilldelats:

Ingår i ordinarie arbetsuppgifter

Mål ska vara uppnått:

2022-09-11

Uppföljning mål/aktiviteter

Uppföljning sker vid eventorganisationens uppföljningsmöte 24/10 2022.

Mål 2:

Allt avfall inkl. farligt avfall sorteras på ett korrekt och hållbart sätt.

Aktiviteter:

Boka ett arbetsmöte

1. Skriva ut lista över vad som är farligt avfall
2. Skapa rutin för källsortering i stort

Ansvarig för att målet nås:

Olof Karlsson

Vem/vilka som ska utföra aktiviteterna:

Olof Karlsson, Pål Irestad, Christina Bernéus, montervärdar

Resurser som tilldelats:

Ingår i ordinarie arbetsuppgifter.

Mål ska vara uppnått:

2022-

Uppföljning mål/aktiviteter:

Uppföljning sker vid eventorganisationens uppföljningsmöte.

8.7 Hållbarhetskommunikation

Mål 1:

Utarbeta plan för att kommunicera Svenska kyrkans hållbarhetsarbete (Färdplan för klimatet, Kyrkans miljödiplomering) vid minst tre tillfällen under pågående mäsas (2022) – varav minst en fast exponeringspunkt.

Aktiviteter:

Planera för och hitta lämpliga exponeringsplatser eller tillfällen att kommunicera valda/passande delar av kyrkans hållbarhetsarbete och/eller ”Se människans” miljödiplomering. Producera lämpligt material på papper/digitalt.

Ansvarig för att målet nås:

Mikael Ringlander, Anna Rikner

Vem/vilka som ska utföra aktiviteterna:

Daniel Hultenmo

Resurser som tilldelats:

Ingår i ordinarie arbetsuppgifter

Mål ska vara uppnått:

2022-09-11

Uppföljning mål/aktiviteter:

Uppföljning sker vid eventorganisationens uppföljningsmöte 24/10 2022

9. Utbildning och kunskapsöverföring

Utbildning sker enligt Utbildningsplanen, se BILAGA 4.

10. Nödlägesberedskap och risker

Bedömning av särskilda miljörisker:

Risk	Förebyggande åtgärd
Felaktig hantering av farligt avfall.	Checklista ska skapas om vad som är farligt avfall och hur det ska tas hand om.
Olycka/incident under transport kan medföra läckage av diesel/bensin/olja.	Förare ska följa gällande föreskrifter från uthyrare av fordon samt gällande trafikregler. Förare ska också veta var de vänder sig om olycka/incident inträffar.

Rutiner för nödläge:

Rutiner för Svenska Mässan, Se människan och Svenska kyrkan:

Vid ev. utrymning så svarar mässan för det via ett högtalarsystem genom vilket man lämnar instruktioner.

Det finns en nära kontakt och ett samarbete med Svenska Mässans säkerhetsavdelning. Programansvariga Mikael och Anna går igenom vilka gäster vi har och när. Under mässdagarna finns mässans säkerhetspersonal på plats liksom polis.

Dialog finns även med Svenska kyrkans säkerhetsansvarige på nationell nivå.

Vid montervärdsinfon tar vi upp säkerhetsfrågorna.

Under mässdagarna finns det alltid en monterchef på plats. Denne har möjlighet att kontakta mässans säkerhetsorganisation och sjukvårdsorganisation.

11. Rutin för lagefterlevnad

En lista över alla miljölagar som regelbundet uppdateras ligger på Hållbarhetsportalen. [Bevakning av miljölagstiftning - Svenska kyrkan intranät - Hållbarhetsportalen](#). Laglistan ska beaktas vid planering av mål och aktiviteter.

12. Information

Kommunikation med intressenter enligt kommunikationsplan i BILAGA 3

Information och dokumentation om miljödiplomeringen finns på Göteborgs stifts HEM-SIDA och Kultursamverkan.se fr.o.m. 15/9 2022

13. Uppföljning

Styrgruppen ska låta genomföra intern revision, dels före den externa revisionen och efter eventets genomförande. Arbetet kan delegeras. Uppföljningen ska dokumenteras.

Intern revision genomfördes 25/8. Se BILAGA 5

Intern uppföljning planerad till 2022-10-24

Extern revision 2022-09-13